

P 1: Řeka Otava

Pod vrchem Hradiště a Svatováclavskými skalami vtéká do Písecké kotliny řeka Otava. Název řeky je předslovanský a nemá nic společného s významem slova – druhá senoseč. Je snad keltského původu, snad zněl Atava, což znamenalo bohatá řeka. Otava nemá své vlastní prameniště. Vzniká soutokem řek Vydry a Křemelné u Čeňkovy pily na Šumavě. Řeka nikdy nevysychá, má vždy dostatek vody. Řeka Otava hloubila své koryto snad již od třetihor. V té době tekla Otava i Vltava opačným směrem do Dunaje, neboť rozvodí bylo posunuto na sever na úrovni středočeského prahu. Teprve koncem třetihor došlo horotvorným pochodem k opětovnému zvednutí horského pásma dnešní Šumavy a řeka obrátila směr toku. Obě řeky Otava i Vltava vytvořily během hloubení koryt místy kaňony. Kaňony Otavy a Vltavy byly cestou, kudy se šířily teplomilné druhy rostlin z teplejší oblasti středních Čech. Okrasou nejen Václavských skal, ale vůbec skalních stěn podél řeky je teplomilná tařice (*Alyssum*), která koncem dubna rozkvetne žlutými květy v hroznech nebo v latnatých až chocholíkových květenstvích. U nás roste pět druhů. Ve skalních štěrbinách rostou též trsy sivé, štětinaté trávy – kostřavy přitvrdlé. Tento věrný průvodce tařice je teplomilnou rostlinou. Další teplomilné, nelesní druhy, jako hvozdík kartouzek, česnek skalní, žlutě kvetoucí rmen barvířský, chrpu latnatou, rozchodník skalní objevíte na skalách podél řeky, ale zvláště na skále v ústí Čertovy strouhy. Údolím Otavy se nešířily jen rostliny pouze jedním směrem. Od jihu tudy pronikaly druhy rostlin z hor, kterým říkáme dealpini, jako kupř. bodlák lopuchovitý. Řeka Otava byla známá již od pradávna svým zlatonosným pískem. Proto Keltové zakládali podél řeky i podél jejich přítoků osady. To bylo podnětem k založení osady na místě, kde řeka Otava vtéká do písecké kotliny, která byla základem vzniku starého Písku. Řeka zde opustí sevřené údolí a v náplavech písku na březích se usazovalo nejvíce zlatonosných šupinek, unášených vodním proudem ze Šumavy. Tento zlatonosný písek dal tak základ pojmenování obce a pozdějšího královského města.

Zlato se získávalo v jižních Čechách v primárních nalezištích jako zlatonosné rudy a v sekundárních rýžováních zlata. Zlato se rýžovalo téměř podél celého toku Otavy (138 km) a jejich přítocích jako kupř. na Blanici v okolí Maletic. Dodnes jsou k vidění tzv. sejpy nebo jindy také nazývané hrúbata – hromady přesypaného písku. Jeden kubický metr písku obsahoval 1 gram zlata ryzosti až 23 karátů. 1 karát = 1/24 obsahu zlata ve slitině. To znamená, že zlato obsahu 23 karátů obsahovalo 23 dílů zlata a bylo téměř 100% ryzí. Kronikář Tadeáš Hájek z Hájku uvádí, že tři rýžovníci získali propíráním písku za den jednu hřivnu zlata. Hřivna – jednotka hmotnosti drahých kovů rozšířena od 11. století v Čechách rovnající se dnes asi 216 g. Údaj byl asi přehnaný. Po největším rozkvětu rýžovišť na počátku 14. století získávání zlata pomalu upadalo. Pozdější pokusy o obnovení rýžování, poslední dokonce za německé okupace v okolí Modlešovic (kde zlato rýžovali již Keltové) prokázaly, že získávání zlata tímto způsobem je nerentabilní. V písčitéch nánosech zlatonosné Otavy se vyskytují v drobnoukých zrnkách též rubíny a safíry. Do vod řeky Otavy se dostaly podobně jako zrnka zlata splavením z rozrušených hornin Šumavy.

Řeka Otava byla tak čistá, že v ní žily perlorodky. Perlorodka – měkkýš řazený do třídy mlžů – žije ve vodách poměrně chudých na vápno. První zpráva o perlorodkách je z roku 1590 na Blanici u Bavorova a u Strunkovic. V polovině 19. století byl zaznamenán hojný výskyt v řece Otavě pod hradem Rabí u Horažďovic. Zajímavý je

INFORMAČNÍ PŘÍLOHA P 1: Řeka Otava

život perlorodky. Oploďná vajíčka tzv. glochidia se vyvíjejí pouze na žábřácích ryb. Na povrchu lastur jsou proužky, podle nichž se odhaduje stáří perlorodek. Při délce 10–14,5 cm bylo odhadnuto stáří na 60–80 let. Perly vznikají jako chorobný produkt pláště perlorodky nebo vniknutím cizího tělíska dovnitř mezi lastury. Perly od sladkovodních perlorodek jsou cennější než od perlorodek mořských. Jedna perla připadá na 1000 až 2000 prohlédnutých perlorodek. Hlavní škůdce je člověk, který škodí neodborným hledáním perel – pytláčením, znečišťováním toků a snižováním stavu vody. Dalším škůdcem je ondatra a vrána. Muzeum v Písku, a hlavně v Horažďovicích Vás seznámí rovněž s chovem perlorodek.

Řeka byla bohatá na ryby a byla tedy i zdrojem obživy. Od ústí řeky Blanice do Otavy (vycházka **V 2**) až pod Písek k Smetiprachu byla v pozdější době řeka Otava majetkem města Písku. Obec pronajímala tento úsek předměstským rybářům za 16 kop grošů. Lovili se lososi, parmy, lipani, pstruzi a úhoři. Zvláště cenné byly malé rybičky lososa zvané strdličky, které nakládány do slaného láku byly posílány jako vzácný dárek do celých Čech. Potoky u nás měly rybnatost, takže vydatně přispívaly k obživě obyvatelstva. Rybnatost však začala trpět nemírným lovem. Jedině v méně zalidněných krajích se udržely dobré stavy ryb. Ochabl však proslulý tah lososů do přítoků Vltavy, Otavy a Labe. Rybářské cechy postupně upadaly. Rozbujelý pytláctví, růst průmyslu, znečišťování vod, regulace řek, vysoké vodní stavby zmenšily stavy ryb na minimum. Určitým mezníkem ve vývoji říčního rybářství je konec první světové války, kdy se upevnila organizace rybářských spolků a pronikla záliba ve sportovním chytání ryb. Říční rybářství dále podminilo vznik umělého chovu ryb. Umělé výtěry lososů v Horažďovicích na Otavě v první polovině minulého století se zasloužily o doplnění klesajícího stavu ryb.

Podél řeky vedly první obchodní cesty. V místě dnešního kamenného mostu byl brod přes řeku pro jednu z těchto obchodních cest zvanou Zlatá stezka. Název odvozen od zboží ceněného nad zlato, a to byla sůl. Byl to další důvod pro založení města. Po obchodních cestách se z Čech vyváželo obilí, slad, chmel a kožešiny.

Po řece se dopravovalo dřevo ze šumavských lesů do Prahy. Od roku 1783, po vydání patentu o svobodě obchodu, se plavilo dřevo dále po Vltavě a Labi až do Německa. Řeka Otava byla v délce 115 km splavná pro vory. Průchod pro vory přes 32 později zřízených jezů byl zajištěn splavy a vorovými vrátky. Přes Písek ročně proplulo 500–700 vorů, každý s obsahem 100–130 m³ stavebního dřeva. V menší míře se dopravovalo i palivové dříví. Vory sloužily i pro dopravu lidí, hlavně se plavili studenti, děvečky do služby do Prahy. Doba plavby mezi Pískem a Prahou trvala průměrně 2–3 dny. Poslední vor proplouval Pískem v r. 1947. Voražské muzeum je v Týně nad Vltavou.

Řeka poskytovala energii mlýnům (jen v Písku byly čtyři), pilám, hamrům, přádelnám, papírnám, a tak i zaměstnanost a obživu pro obyvatele kolem řeky. V souvislosti se splavností Vltavy se uvažovalo zpřístupnit pro lodní dopravu i řeku Otavu mezi Pískem a Zvíkovem. Již začátkem 20. století se uvažovalo o vybudování soustavy nádrží pro zabránění povodním a zadržení velkých vod. Vzvednuté vody pak bylo možno využít pro vodní elektrárny. Se stavbou vodního díla Orlík došlo pod Pískem ke vzvednutí vody řeky Otavy.